



Eftirlit með rafhlöðum og rafgeymum, raf- og rafeindatækjaúrgangi

Samantekt og niðurstöður eftirlits ársins 2023

1. Inngangur

Eftirlit þetta byggir á lögum um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003, reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang. Markmið eftirlitsins er að hækka söfnunarhlutfall þessa úrgangs, fylgja eftir banni og takmörkunum á tilteknum efnum í rafhlöðum og rafgeymum og sjá til þess að upplýsingagjöf fyrirtækja til viðskiptavina sé fullnægjandi.

Samkvæmt 4. gr. reglugerðar nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og 16. gr. reglugerðar nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang er Umhverfisstofnun ábyrg fyrir eftirliti með framleiðendum, innflytjendum og sölu- og dreifingaraðilum. Eftirlitið skal framkvæmt í samræmi við eftirlitsáætlun sem stofnunin setur fram til þriggja ára í senn. Eftirfarandi er samantekt á eftirlitsþáttum sem stofnunin sinnir og tilvísun í viðeigandi reglugerðarákvæði:

Eftirlitsþáttur	Reglugerðarákvæði
Framleiðendur og innflytjendur rafhlaðna og rafgeyma:	
<ul style="list-style-type: none">Veiti kaupendum upplýsingar um flokkun, meðhöndlun og efnainnihald vara sinnaSéu skráðir í skráningarkerfi fyrir framleiðendur og innflytjendurSelji einungis vörur merktar tunnummerkiFari eftir takmörkunum á efnainnihaldi skv. reglugerð	<ul style="list-style-type: none">7. gr. reglugerðar nr. 1020/201110. gr. reglugerðar nr. 1020/201111. gr. reglugerðar nr. 1020/20115. gr. reglugerðar nr. 1020/2011
Sölu- og dreifingaraðilar rafhlaðna og rafgeyma:	
<ul style="list-style-type: none">Taki á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymumFari eftir takmörkunum á efnainnihaldi skv. reglugerð	<ul style="list-style-type: none">8. gr. reglugerðar nr. 1020/201111. gr. reglugerðar nr. 1020/2011
Framleiðendur og innflytjendur raf- og rafeindatækja:	
<ul style="list-style-type: none">Séu skráðir í skráningarkerfi fyrir framleiðendur og innflytjendurVeiti kaupendum upplýsingar um flokkun og meðhöndlun þessara varaTryggi að varan beri tunnummerki	<ul style="list-style-type: none">14. gr. reglugerðar nr. 1061/20184. gr. reglugerðar nr. 1061/20184. gr. reglugerðar nr. 1061/2018

Auk þessa ber Umhverfisstofnun að hafa eftirlit með því að aðrir aðilar sem hafa eftirlitshlutverk samkvæmt ofangreindum reglugerðum sinni skilgreindu hlutverki sínu, m.a. heilbrigðisnefndir og Úrvinnslusjóður.

Tilgangur þessarar skýrslu er að upplýsa um framgang og niðurstöður eftirlits ársins 2023.

2. Framkvæmd eftirlits

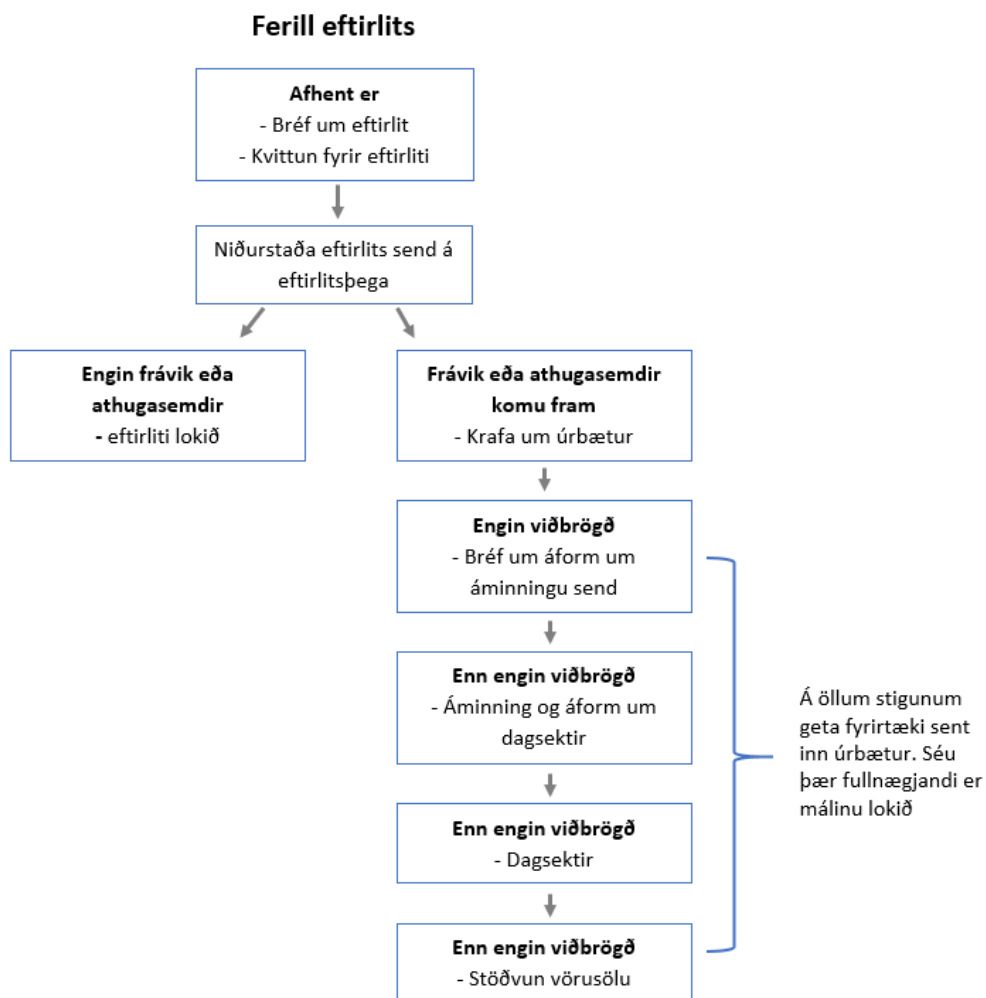
Í eftirliti ársins var farið í heimsókn til aðila sem flytja inn og/eða selja rafhlöður, rafgeyma og/ eða raf- og rafeindatæki og höfðu ekki fengið eftirlitsheimsókn áður. Nokkrir þessara aðila standa einnig að framleiðslu raftækja erlendis undir sínum merkjum.

Upplýsingar um innflytjendur voru fengnar frá tollakerfi Skattsins. Árið 2023 var fjöldi innflytjenda raf- og rafeindatækja 4.540 og innflytjenda rafhlaðna og rafgeyma 1.006.

Eftirlitið hófst í desember og lauk í janúar. Eftirlitið fór þannig fram að eftirlitsmaður Umhverfisstofnunar fór oftast í ótilkynnta heimsókn til áður skilgreindra fyrirtækja (sjá mynd 2). Við eftirlitið fyllti eftirlitsaðili út gátlista og skoðaði vörur sem valdar voru af handahófi, sem og merkingar og upplýsingar með vörunum og hvort móttaka væri á notuðum rafhlöðum og rafgeymum (sjá viðauka 1-2).

Upplýsingar, athugasemdir og frávík voru skráð og unnið úr þeim í kjölfar heimsóknarinnar. Niðurstaða eftirlits, sem fólst í eftirlitsskýrslu og fylgibréfi með henni, var send eftirlitsþega (sjá viðauka 3).

Við úrvinnslu frávika og eftirfylgni var stuðst við lög um meðhöndlun úrgangs nr. 55/2003, reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang. Einnig var stuðst við leiðbeiningar frá stjórnarsviði umhverfismála hjá framkvæmdastjórn Evrópubandalagsins; Frequently Asked Questions on Directive 2012/19/EU on Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE).



Mynd 2. Ferill eftirlits með rafhlöðum og rafgeymum, raf- og rafeindatækjaúrgangi.

3. Niðurstöður eftirlits

Í eftirlitinu var farið í heimsókn til 17 aðila sem flytja inn og/eða selja rafhlöður, rafgeyma og/ eða raf- og rafeindatæki og höfðu ekki fengið eftirlitsheimsókn áður (sjá töflu 2). Eftirlitið fór eingöngu fram á höfuðborgarsvæðinu. Hluti þessara innflytjenda flytja inn bæði raf- og rafeindatæki og rafhlöður/ rafgeyma, en í niðurstöðum eru þessir flokkar aðgreindir enda um tvær reglugerðir að ræða.

Eftirlit vegna reglugerðar nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang

Eftirlit var framkvæmt hjá 17 aðilum sem flytja inn, selja eða framleiða raf- og rafeindatæki. Alls voru 107 raf- og rafeindatæki skoðuð.

Eftirlit vegna reglugerðar nr. 1020/2011 um um rafhlöður og rafgeyma

Eftirlit var framkvæmt hjá 9 aðilum sem flytja inn, selja og dreifa rafhlöðum og rafgeymum á höfuðborgarsvæðinu. Alls voru 18 tegundir af rafhlöðum og rafgeymum skoðaðar.

Á undanförunum fjórum árum hefur Umhverfisstofnun dreift spjöldum með upplýsingum um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/ rafgeymum og raf- og rafeindatækjum til eftirlitspega í tengslum við eftirlit. Upplýsingarnar og spjöldin má jafnframt nálgast á heimasíðu Umhverfisstofnunar (sjá viðauka 4).

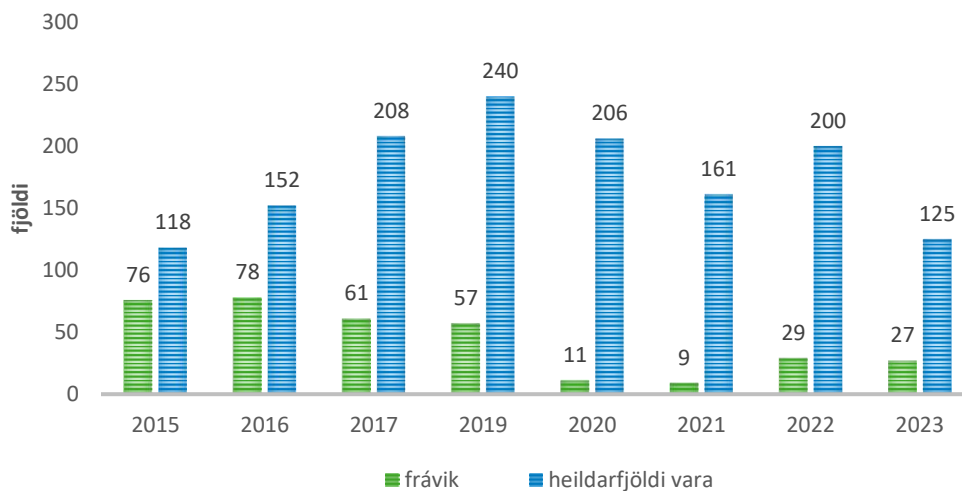
Tafla 2: Eftirlitspegar ársins 2023.

Raf- og rafeindatæki	Rafhlöður og rafgeymar
Abnormal Ventures ehf. (Hermosa.is)	Djárninn ehf.
BSH 15 ehf. (Blush)	FVN ehf. (Fairvape)
Djárninn ehf.	Fjallakofinn ehf.
Dufland ehf.	HTC ehf. (Adam og Eva)
FVN ehf. (Fairvape)	Lucky Luke ehf.
Fjallakofinn ehf.	Pólóborg ehf.
HTC ehf. (Adam og Eva)	Útilegumaðurinn ehf.
Los4 ehf. (Losti)	Útivera ehf. (Everest)
Lucky Luke ehf.	Vorverk ehf.
SH Import ehf. (Piknik)	
Pólóborg ehf.	
Skýjaborgir ehf.	
Svens ehf.	
Útilegumaðurinn ehf.	
Útivera ehf. (Everest)	
Vorverk ehf.	
W12 ehf. – (Lovísa.is)	

Alls voru 125 vörur skoðaðar og voru gerðar athugasemdir í 27 tilvikum. Tíu rekstraraðilar þurftu að gera ráðstafanir þar sem yfirstrikaða tunnúmerkið vantaði á alls 18 raf- og rafeindatæki og tvær tegundir af rafhlöðum. Upplýsingar um efnainnihald rafhlaðna og rafgeyma var ábótavant í sex tilfellum. Móttaka á notuðum rafhlöðum og rafgeymum var fullnægjandi hjá öllum sölu- og dreifingaraðilum.

Varðandi úrbætur, þá var sölu og dreifingaraðilum rafretta gefinn frestur fram á vor 2024 til að klára birgðir eða þangað til breytingar um löglegt magn níkótíns í slíkum vörum tæki gildi. Vanmerktar vörur voru endurmerktar í nokkrum tilfellum, en í öðrum tilfellum voru vörurnar teknar af markaði. Á eftirlitsárinu kom aldrei til þess að senda þurfti eftirlitsþega bréf um áform um áminningu vegna frávíks og vöntunar á úrbótum.

Þróun í fjölda vöruskoðana og frávíka við eftirlit árána 2015- 2023, má sjá á mynd 3. Árið 2018 er ekki samburðarhæft, því þá voru aðrar áherslur í eftirliti. Fjöldi vara sem hefur verið skoðaður í eftirliti er nokkuð breytilegur en meðaltal síðustu fimm ára hefur verið tæplega 200 vörur. Verulega hefur dregið úr frávíkum frá því eftirlitið hófst. Á fyrstu árunum voru frávík í um og yfir 50% tilvika, en á síðustu árum hafa frávík farið niður í allt að 5% tilvika. Á þessu ári reyndust frávík vera í 22% tilfella. Þessa aukningu má e.t.v. rekja til þess að eftirlitið á undanförunum árum hefur nú þegar náð til stærstu innflytjendanna og meirihluti eftirlitsþega er nú í hópi smærri fyrirtækja og nýliða í þessum geira, sem og þeirra sem einkum stunda netsölu.



Mynd 3. Fjöldi frávíka eftir árum af vörum sem skoðaðar voru í eftirliti með rafhlöðum, rafgeymum og raf- og rafeindatækjaúrgangi.

4. Ályktanir

Á eftirlitsárinu 2023 greindust frávik hjá tíu eftirlitsþegum og af 125 skoðuðum vörum af raf- og rafeindatækjum og rafhlöðum/ rafgeymum, reyndust 20 vera án tunnummerkisins. Öll frávik voru leyst án þess að til þvingunarúrræða kæmi.

Frá byrjun eftirlitsins árið 2015 hefur eftirlitið náð til stærstu innflytjendanna, en á seinni árum hafa líka bæst við minni innflytjendur, nýliðar og þeir sem einkum stunda netsölu. Frávikum í eftirliti hefur farið verulega fækkandi á undanförunum árum og frá árinu 2015 fækkaði frávikum úr 64% tilvika í 22% árið 2023. Flest frávikin á þessu tímabili vörðuðu merkingar á yfirstrikuðu tunnummerkinu á vörum og upplýsingar til kaupenda. Þessi þróun bendir til þess að framleiðendur og innflytjendur hafi á undanförunum árum verulega bætt úr merkingum á raf- og rafeindatækjum og rafhlöðum/ -geymum, móttöku á notuðum rafhlöðum og rafgeymum og upplýsingum varðandi flokkun og skil. Því má draga það ályktun að verulegur ávinningur hafi verið af virku eftirliti stofnunarinnar á síðustu árum.

5. Fræðsla og vitundarvakning

Umhverfisstofnun heldur utan um verkefnið Saman gegn sóun sem er almenn stefna umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra um úrgangforvarnir. Í samræmi við hugmyndafræði hringrásarhagkerfis er sett í forgang að draga úr myndun úrgangs og stuðla þannig að minni eftirspurn eftir náttúruauðlindum. Í stefnunni er áhersla lögð á nægjustu, betri nýtni og minni sóun ásamt því að auka fræðslu til að koma í veg fyrir myndun úrgangs.

Árin 2022-2023 voru raftæki í forgrunni í Saman gegn sóun og áhersla lögð á fræðslu, vitundarvakningu og virkt hagsmunaaðilasamtal um málaflokkinn. Birtar voru upplýsingar um umhverfisáhrif, leiðir til að draga úr þeim, regluverkið og flokkun og endurvinnslu raftækja á heimasíðu og samfélagsmiðlum Saman gegn sóun og tveir viðburðir haldnir á árinu 2023 í samstarfi við Sorpu, Úrvinnslusjóð og Tækniskólann. Í maí var haldinn hagsmunaaðilafundur en þar var markmiðið að greina þær áskoranir sem til staðar eru í málaflokknum. Fundurinn var opinn öllum og þátttaka frí og mættu um 60 manns í samtali í Góða hirðinum. Í október fór Tækjapön fram, tveggja daga hugmyndasamkeppni um lausnir gegn raftækjasóun en ein af aðgerðum Saman gegn sóun undanfarið ár hefur verið að standa fyrir hakkapönum/hugmyndasamkeppnum í tengslum við málaflokka stefnunnar. Á Tækjapöni hlýddu þátttakendur á fyrirlestra sem fjölluðu um stöðu raftækja í hringrásarhagkerfinu, hvaða áskoranir eru til staðar varðandi vaxandi raftækjaúrgang á heimsvísu, neysluhegðun fólks og skapandi hugsun í tengslum við raftæki og raftækjaúrgang. Í framhaldinu fór fram hugmyndavinna þar sem tekist var á við þrjár megin áskoranir í tengslum við raftæki; ofneyslu, viðgerðir og flokkun og endurvinnslu. Báðir viðburðir heppnuðust einstaklega vel og það var almenn ánægja með framkvæmd þeirra.

6. Heimildir

Frequently Asked Questions on Directive 2012/19/EU on Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE). 2014. <https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/weee/faq.pdf>

Reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma.

Reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang.

Umhverfisstofnun. Miðlun um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/ rafgeymum. <https://ust.is/atvinnulif/eftirlit/rafhlodur-og-rafgeymar/midlun/>

Umhverfisstofnun. Miðlun um söfnun og skil á úr sér gegnum og raf- og rafeindatækjum. <https://ust.is/atvinnulif/eftirlit/raf-og-rafeindataeki/midlun/>

Umhverfisstofnun. Tölfræði. Söfnun. <https://ust.is/graent-samfelag/urgangsmal/umhverfisvisar-og-tolfraedi/tolfraedi/>

Viðauki 1

Eftirlit hjá framleiðendum og innflytjendum **RAFHLAÐNA OG RAFGEYMA (RR)**

Fyrirtæki:

Dagsetning eftirlits:

Tekur fyrirtækið á móti rafhlöðum/rafgeymum? _____

Upplýsingaskylda til kaupanda: Hvar er heimilt að skila notuðum RR?

- RR mega ekki fara með öðrum úrgangi
- RR er hægt að skila án gjalds
- RR eru í samræmi við lágmarkskröfur (Cd, Hg og Pb)
- Áhrif RR á heilsu manna og umhverfi

<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>
<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ___ Umbúðir ___ Umhverfisvottað Já ___ Nei ___ Efnainnih. Cd < 0.002% mvþ. Já ___ Nei ___ Efnainnih. kvikasilfurs < 0.0005% mvþ. Já ___ Nei ___</p> <p>Annað:</p>

Viðauki 2

Eftirlit hjá framleiðendum og innflytjendum **RAF- OG RAFEINDATÆKJA (WEEE)**

Fyrirtæki:

Dagsetning eftirlits:

Er fyrirtækið með upplýsingar á vegg/afgreiðsluborði eða öðrum stöðum um förgun á raf- og rafeindatækjum?

Upplýsingaskylda til kaupanda:

- Hvar er heimilt að skila notuðum WEEE?
- WEEE mega ekki fara með öðrum úrgangi
- WEEE er hægt að skila án gjalds

<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>
<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>
<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>	<p>Vörunúmer: Vörunúmer: Tegund:</p> <p>Tunnummerki Vara ____ Umbúðir ____ Bæklingur ____ Upplýsingar í bæklingi Já ____ Nei ____ Ekki til ____</p> <p>Annað:</p>

Viðauki 3

EFTIRLITSSKÝRSLA

EFTIRLIT MEÐ RAFHLÖÐUM, RAFGEYMUM OG RAF- OG RAFEINDATÆKJAÚRGANGI

Dagsetning eftirlits

Fyrirtæki

Heimilisfang

Kennitala

Rafræn skýrsla send á

Starfsemi Innflytjandi og sölu- og dreifingaraðili

Fulltrúi UST

Tegund eftirlits

Fulltrúi fyrirtækis

Úrgangseftirlit

UMFANG EFTIRLITS

Þann nóvember sl. fór fram eftirlit á vegum Umhverfisstofnunar hjá versluninni Í eftirlitinu voru skoðaðar nokkrar gerðir af raf- og rafeindatækjum og rafhlöðum og rafgeymum og hvort vörurnar bæru réttar merkingar og upplýsingar til notenda sbr. reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang og reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma. Einnig var skoðað hvort verslunin tæki á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymum.

NIÐURSTAÐA EFTIRLITS

Skráningarkerfi: Er fyrirtækið skráð í skráningarkerfi framleiðenda og innflytjenda?

Móttaka á notuðum rafhlöðum og rafgeymum: Tekur fyrirtækið á móti notuðum rafhlöðum og rafgeymum frá viðskiptavinum sínum.

Eftirfarandi vörur voru skoðaðar:

- Rafhlöður
- Rafgeymar
- Raf- og rafeindatæki

Tunnumerki: Vörurnar eiga að vera sérstaklega merktar með tunnumerkinu (yfirstrikuð sorptunna) samkvæmt reglugerðum.

Frávik: Frávik eru tilgreind hér.

Frávik frá: 3. mgr. 4. gr. í reglugerð nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang og 11. gr. í reglugerð nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma.

Innihald kadmíum og kvikasilfurs: Ef athugasemdir þá tilgreint hér.

Innihald kadmíum og kvikasilfurs: Það á að vera skýrt hvort rafhlöður og rafgeymar innihaldi kadmíum og kvikasilfur.

Athugasemd: Athugasemdir tilgreindar hér. Ekki komi fram hvort vörurnar innihalda þessi efni eða hversu mikið. Umhverfisstofnun óskar upplýsinga um magn þessara efna í vörunum.

Athugasemd við 5. gr. reglugerðar nr. 1020/2011.

Upplýsingagjöf: Upplýsingagjöf til kaupenda þarf að uppfylla báðar reglugerðir.

Frávik: Frávik eru tilgreind hér. Upplýsingar vanti um hvar heimilt er að skila notuðum rafhlöðum, rafgeymum og raf- og rafeindatækjaúrgangi, að tækin megi ekki fara með almennum úrgangi, að rafhlöðum og rafgeymum sé hægt að skila til sölu- og dreifingaraðila eftir notkun án greiðslu og að ábyrgst sé að úrgangurinn verði meðhöndlaður í samræmi við gildandi reglur. Einnig vanti upplýsingar um áhrif rafhlaða og rafgeyma á heilsu manna og umhverfi.

Frávik frá 1. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 1020/2011 um rafhlöður og rafgeyma og 4. gr. reglugerðar nr. 1061/2018 um raf- og rafeindatækjaúrgang.

Umhverfisstofnun gerir ekki frekari athugasemdir.

Reykjavík, dagsetning
Undirskrift eftirlitsmanns

Viðauki 4

Dæmi um upplýsingaspjald um söfnun og skil á úr sér gegnum rafhlöðum/
rafgeymum og raf- og rafeindatækjum.

Framhaldslíf með endurvinnslu



**Rafhlöður og rafgeymar
eru spilliefni og þeim máttu skila hingað
en raftækjum til endurvinnslufyrirtækja**

Með því að flokka og skila raftækjum, rafhlöðum og rafgeymum til endurvinnslu drögum við úr ofnýtingu auðlinda. Mörg tækjanna geta innihaldið spilliefni sem meðhöndla þarf með viðeigandi hætti auk fágætra málma sem nýst geta aftur.